



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1707

Articulus VI. Quid debeat restitui pro fama & bonis spiritualibus, ùt inductione ad peccatum, avocatione à Religione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42561

nostris partibus (Dilingæ in Germania) stare debent tribus diebus Dominicis, vel festis, quando est concursus populi, ante fores Ecclesiæ cum accensa candela : alibi cum lodice sub cathedra concionataria ; alibi per urbem publicè deducuntur à ministris justitiæ cum vase ligneo humeris injecto instar thoracis, capite per foramen superius eminente, vocant, *Spanischer mantel*, vel *heltzen Wammes*.

ARTICULUS VI.

Quid debeat restitui pro fama & bonis spiritibus, ut inductione ad peccatum, avocatione à Religione.

- 342 " Resp. I. Juxta dicta, si restitui non possunt
 " bona ablata ex bonis ejusdem ordinis, non est
 " obligatio faciendi ex bonis diversi ordinis : *Unde resolves,*
 " I. Pro fama, restituenda est fama: cùm id non
 " potes, non teneris ad pecuniam, & bona fortuna-
 " riæ, nisi per sententiam à judice cogaris sic satis-
 " facere. Eadem est ratio de reliquis. Quòd si ta-
 " men lædendo famam, in bonis etiam fortunæ
 " alteri damnum allatum esset, constat ex suprà
 " dictis, quid faciendum sit. Porrò de læsione fa-
 " mæ, &c. *vid. infra.*
 " II. Si quis alterum induxit ad peccatum sua-
 " sione vel exemplo suo, tenetur quidem ex cha-
 " ritate, quoad potest, eum revocare ad melio-
 " rem statum ; sed non ex justitia. *Less. l. 2. c. 8. n.*
 " 10. *Lay. l. 3. tr. 2. c. 8. n. 1.*

III.

III. Si quis autem induxit fraude, dolo, inju-
sto metu, &c. tenetur ad id ex justitia: quia quis-
que habet jus, ne injustè lædatur, in bonis spiri-
tualibus: Unde si lædatur, debet id spirituale
restitui, si potest. *Ibid.*

IV. Si quis aliquem (etiam Novitium) abdu-
xit ab ingressu Religionis, tamen sine vi & frau-
de, etsi graviter peccarit id irrationabiliter fa-
ciendo, ac proinde teneatur ei rursus suadere
ingressum ex charitate; non tamen ex justitia,
vel illi, vel Religioni tenetur, quæ nullum ad-
huc in eum jus acquisivit: *Vid. Lay. n. 2.*

V. Si quis religiosum ad apostasiam induxe-
rit suasionem, aliâve cooperatione, obligatur ex
justitia Religioni ad restitutionem, non quidem
ut ipse (quod aliqui volunt) loco alterius in-
grediatur; sed ut suadeat alteri, quoad potest,
reditum, & compenset Monasterio commoda,
quæ ex hæreditate, bonis vel industria alterius
expectabantur.

VI. Si quis veneno, phyltro aliove modo ali-
cui destruxit memoriam, rationem, &c. tenetur
eodem modo, quo mutilator aut vulnerans, de
quo *suprà*, ad restitutionem lucri cessantis, &
damni inde secuti in bonis fortunæ.

A D D E N D A.

Q. 66. Quanta sit injuria & quæ obligatio illius, 343
qui alium inducit ad peccatum. R. §. 1. Si quis vi vel
fraude inducat alterum ad mortale, est injuria
gravis, quia causantur gravissima damna, nem-
pe privatio gratiæ, vel novum debitum & au-
gmentum pœnæ æternæ, ac etiam major diffi-
cultas resurgendi, quò enim magis augetur

P

mor-

mortalia, eò plures, per se loquendo, subtrahuntur gratiæ actuales, magisque crescunt habitus mali, obduratio vel cæcitas mentis: è contrà si quis etiam vi vel fraude inducat ad veniale, ordinariè est injuria tantùm levis, uti dictum est l. 2. à n. 232. An autem fit injuria, si quis solo exemplo inducat alterum ad peccatum, videri possunt dicta p. 1. n. 1009.

344 §. 2. Qui alterum vi vel fraude induxit ad peccatum, tenetur ex justitia, quantum potest, removeere damna inde nata oriri, uti satis constat ex dictis, habentque AA cum *Busenb.* supra: deinde etiam ex justitia tenetur removeere causas ulterioris lapsus: probabile tamen est non teneri ex justitia ulterius efficere, ut alter convertatur, quia sicuti qui ligavit Cajum, & sic impedit, quominus iret ad templum, satisfacit, si solvat, nec tenetur orare aut efficere, ut eat ad templum, ita & hic; cum enim cesset vis & fraus, & alter sciat se deceptum, potest, si velit, ipsemet se à peccato expedire, sicque censetur alteri remittere obligationem ad se convertendum, & si se ipsemet non convertat, ipsi imputabitur, ita *Sanch.* in Conf. l. 1. c. 3. d. 1. n. 5. contra alios multos, qui etiam valde probabiliter dicunt teneri inducere ad bonum, ut damnum pravæ dispositionis injustè causatum reparet. Addit *Steph.* t. 4. d. 5. n. 33.; si alter adverterit fraudem, deceptorem non teneri ex justitia ulterius aliquid facere, quia si tum pergat peccare, non imputabitur decipientis fraudi vel decepti errori, sed malitiæ: talis tamen deceptor secundùm *Nav.* & alios ex charitate tenebitur inducere ad pœnitentiam, sed sub veniali tantùm.

Q. 67.

Q. 67. Quid addendum sit circa illum, qui al- 345
 terum abstraxit à religioso statu. R. Seqq. §. 1. Qui
 solo consilio absque vi vel fraude aliquem à No-
 vitiatu detinet vel abducit, proponendo hono-
 res, divitias, delectationes honestas in sæculo, &
 oppositam in Religione vilitatem, pauperiem,
 molestias &c. secundum *Fill. Castrop. & Burgh:*
cent. 3. cas. 80. non peccat mortaliter, nequidem
 contra charitatem, nec sub mortali tenetur,
 quantum potest, reducere: idemque, per se lo-
 quendo, dici vult *Suar. t. 3. de Relig. l. 5. c. 9. n.*
9., quamvis per preces & promissiones fieret, ibi
 enim abest injuria, cum abfit vis & fraus; nec est
 inductio ad malum, uti patet, cum vivere in sæ-
 culo non sit illicitum, & Religio sit tantum con-
 filii; nec est aversio à summo bono, sed tan-
 tum abstractio à bono ad salutem non neces-
 sario, uti etiam esset, si aliquem abstraheres à Bene-
 ficio vel etiam à statu Ecclesiastico: & licet alter
 sic abstractus, fortè postea patiatur grave dam-
 num, id per accidens est, & patitur voluntariè,
 quia liberè consensit. Alii cum *Mol. t. 4. d. 5. n.*
2. probabiliter docent eum, qui absque rationa-
 bili causa alterum abducit à Religione, peccare
 mortaliter, quia retrahere à tanto bono videtur
 esse grave malum, ideoq; qui retraxit, secundum
 ipsos, tenebitur ex charitate iterum suadere con-
 trarium; & hanc sententiam sequitur *Busenb. su-*
prà, unde Suar. & Less. de statu vitæ deligendo q.
8. fatentur peccaturum mortaliter, si importunè
 & sine justa causa ageret, ut Religionem non ad-
 iret vel desereret, præsertim si faceret contra
 vocationem Dei moraliter certam, homo enim
 sic exponitur magnis periculis salutis amittendæ

estque gravius sic alterum inducere ad positivè resistendum consiliis & inspirationibus divinis, quàm illas in se agnitas reipsa non sequi.

346 §. 2. Causæ rationabiles dissuadendi ingressum in Religionem, secundùm *Mol.* supra sunt sequentes, 1. Si status ille sit ingredienti futurus noxius: 2. Si in illa Religione vel Monasterio dissolutè vivatur: 3. Si complexio volentis ingredi fit tali instituto inepta. 4. Si mores ejus sint ita pervicaces, ut ipsi vel Religioni meritò timeantur majora mala: 5. Si laboret aliquo impedimento, v. g. ære alieno, promissione Matrimonii, infirmitate corporis &c. 6. Si parentes graviter egeant ejus auxilio. 7. Licitum etiam est parentibus, si prudenter dubitent de viribus vel constantia, ad tempus differre ingressum & probare proles suas; peccant autem gravissimè, si exponant periculis peccandi, alliciant aut faciant allici ad voluptates aliave illicita, ut sic à proposito avocent. In dubio autem, an causa dissuadendi aut impediendi sit justa necne, standum est pro Religione, quæ securior est & perfectior, *Mol.* supra.

347 §. 3. Qui per vim, fraudem vel metum gravem aliquem à Religione impedit vel abstrahit, peccat graviter contra justitiam, est communis cum *Less.* & *Burgh.* supra, *Dicast.* t. 2. d. 7. dub. 7. *Steph.* t. 4. d. 5. n. 33. & 35. Probatur, quia per *Trid.* ses. 24. c. 18. de Regular. excommunicatur, qui puellam à Religione impedit, est autem æquè grave impedire juvenem. Quòd autem sit contra justitiam, etiam probatur, quia quisque habet jus, ne tali modo impediatur à consecutione boni tanti, secundùm dicta n. 69. Putant quidem
Nav.

Nav. & alii, si ille, qui ita abstraxit aliquem, posset alium in ejus locum adducere ad eandem Religionem, ad hoc teneri, quia sic videtur compensari damnum, sed *Sanch.* in Conf. l. 1. c. 3. d. 2. *Lugo* d. 9. n. 30. aliique probabilius id negant, quia hæc non sunt media ordinata ad restitutionem; imò qui occidisset Religiosum, nunquam condemnaretur ad alium inducendum ad tale Monasterium, ergo signum est non deberi ejusmodi restitutionem: tenetur tamen reparare damna, quæ alter sic abstractus ideo patitur, adeoque, inter cætera, etiam tenetur procurare, ut iterum admittatur, si fieri possit, uti cum aliis docent *Sanch.* n. 7. & *Lugo* n. 28. Quòd si post professionem vel vota emissa abduceret, teneretur etiam Monasterio compensare omnia damna temporalia & lucra cessantia, secundum spem & judicium prudentum, uti omnes notant cum *Lugo* n. 40.; neque potest abductus hanc obligationem remittere abducenti, quia jus Monasterii ipsius immediatè læsum est, abductus enim per votum paupertatis omnia jura sua transfulerat in Monasterium, *Sanch.* n. 17. *Lugo* n. 52. Et idem cum multis aliis dicunt *Less.* & *Lugo* n. 39. esse probabile de eo, qui vi vel fraude retraheret à Novitiatu, vel extraheret aliquem, quia Monasterium habebat jus, ne sic impediretur à consecutione boni, ergo erit obligatio huic compensandi ea, quæ obvenissent & erant per se connexa cum ingressu vel secutura professione illius; multò magis ea, quæ jam in animo suo destinarat dare vel promiserat conferre: *Sanch.* tamen n. 22. putat etiam probabile, quòd damna illa

non teneatur resarcire, quia Monasterium non habebat jus ad ea, nisi mediante professione abducti, hic autem necdum professus erat, & est valde contingens nolle profiteri, adeoque etiam valde remotum erat hoc damnum & nimis præter intentionem abducentis.

348

§. 4. Qui ita aliquem abduxit per vim vel fraudem, secundum *Suar. de Relig. t. 3. l. 5. c. 9. n. 10. Vasq. Less.* non tenetur saltem ea damna compensare, quæ sequuntur post sublatam vim & fraudem, quia tota injuria consistebat in vi vel fraude, ergo his sublatis damnum imputari debet, non abducenti sed abducto: quod verum est, inquit *Lugo n. 49.*, si revera tollatur non tantum vis & fraus, sed etiam eorum efficacia five causalitas, quod in praxi vix erit, nam vis vel fraus præterita causavit talem statum in abducto, in quo tepidior fit, capitur voluptatibus aut timet poenitentiam, si redeat, aut saltem habet majorem difficultatem se dandi vel reddendi Religioni, ergo vis vel fraus manet causa damni etiam sequentis; unde sicuti revocans consilium, quo ostenderat motivum utile, ut fieret damnum, quamdiu movet hæc utilitas, manet obligatio restituendi, secundum dicta n. 28., & hic.

349

§. 5. Qui professum vel votis adstrictum sine vi aut fraude abducit, secundum *Mol: Vasq. Turr:* & alios adhuc tenetur Monasterio compensare damna temporalia inde secuta, quia Religio jam possidebat Religiosum, ergo si eo spoliatur, fit injuria: probabilius tamen id negant *Less. Sanch. Tann. Lugo n. 41. Illf. t. 4. d. 3. n. 59.*
quia

quia Religio tantum habebat jus Jurisdictionis non autem proprietatis in ipsum : deinde quia causa principalis , qualis hic est ipse professus , non peccat contra justitiam , ergo nec consulens , qui tantum est causa secundaria. *Si dicas cum Mol.* professum etiam non peccare contra justitiam , licet ego vi vel fraude induxero , ut Religionem deserat , & tamen ego pecco contra justitiam ; *Contra* est , nam tum pecco contra justitiam , quia ego tanquam causa principalis violo aliud jus , quod habet professus , ne ita abducatur ; & Monasterium , ne per vim vel fraudem impediatur à consecutione sui emolumenti , tale autem jus non violat , nec professus abiens , nec ego sine vi vel fraude consulens.

§. 6. Obligatio restituendi pro abductione à Religione frequenter cessat vel ex toto vel saltem ex parte , quando defectus illius Religiosi abducti facile suppletur per alium æquè aptum & utilem , tum enim re ipsa non sequitur damnum , ita *Vasq. Less. Lugo n. 52.* 350

Q. 68. *Quid dicendum de illo , qui alterum falsa docuit.* R. §. 1. Non censetur gravis injuria alterum etiam per fraudem inducere in errorem intellectualem merè speculativum , quia tale no-cumentum communiter non æstimatur : Excipiunt *Sanch. in Conf. l. 1. c. 3. d. 4. à n. 10. Lugo d. 9. n. 4. Petsch. p. 241.* , nisi esset circa materiam notabilem aut Principium universale causativum multorum errorum , tum enim censetur quid grave in bonis intellectus : addunt graviter peccaturum Professore , qui scienter & passim doceret falsa : quid autem censendum 351

fit, si doceat minus probabilia, dicitur l. 4. n. 1545.

352 §. 2. Si error fit practicus, id est, inducens aliquod aliud malum præter errorem ipsum, erit injuria gravis vel levis, prout inducet alterum ad malum grave vel leve, uti rectè *Lugo* n. 2., & tum sequetur obligatio gravis aut levis mala illa avertendi aut compensandi damna, uti patet ex hæcenus dictis.

353 §. 3. Si Confessarius, Medicus, Advocatus Professor inculpatè consuluit malum vel docuit falsum, ex quo damnum sequitur, secundùm *Arrag. & Salon.* compertâ veritate, etiam postquam dimiserit tale officium, tenebitur ex justitia corrigere errorem, & si negligat, compensare damna, quia tacendo esset causa efficax damni: *Nav. Cajet. Sanch.* dub. 5: n. 2. dicunt teneri tantùm ex Charitate, nam non obligat eum justitia ratione rei acceptæ, uti patet; nec ratione injustæ acceptionis seu actionis, quia actio positiva, quâ malum consuluit vel falsum docuit, non fuit formaliter injusta, actio autem negativa, quâ postea docet, etiam non videtur esse contra justitiam, secundùm dicta n. 41., quia jam ex officio vel contractu non tenetur loqui, cum officium & contractus cessaverint, unde sicuti si à fure dono accepissem vas aureum & donassem alteri, postea resciscens fuisse furtivum, non tenerer ex justitia id domino dicere, ita nec hîc: *Lugo* d. 8. n. 95. videtur tenere potius pro prima sententia, quia quisque, si commodè possit, tenetur ex justitia procurare, ne ex sua operatione lædantur positivè jura aliorum, sicuti

ficuti si invincibiliter dedissem testimonium falsum cum damno aut infamia alterius, ex iustitia tenerer revocare, si possem absque gravi incommodo; Item si è manu mea casu ceciderit ignis in fœnum alienum, ex iustitia teneor extinguere, uti pluribus deducit idem *Lugo* d. 39. à n. 24. Et hæc sententia videtur probabilior.

§. 4. Si quis sine vi vel fraude, attamen ex negligentia vel ignorantia graviter culpabili docuerit falsum, unde secutum sit damnum alteri, si ille malè instructus abductus est à dando, quod ex iustitia dare debebat, v. g. persuasus est, ne restitueret, ad quod tamen ex iustitia tenebatur, qui sic malè instruxit, tenetur ex iustitia compensare damnum illud creditori defraudato, uti habet communis & satis certa sententia; si autem ille malè instructus non debebat ex iustitia, sed tantum ex charitate, v. g. in eleemosynam erat daturus, *Silvest.* dicit adhuc teneri restituere, quia damnum sequitur ex culpa malè docentis, qui ex iustitia vel contractu tenebatur bene docere *Sanch.* dub. 6. n. 3. negat teneri restituere, quia respectu pauperis non fecit injuriam, quamvis fecerit respectu malè instructi, quem obligabatur bene docere: *Lugo* n. 96. tenet cum *Silv.* ex hac ratione, quia qui agit ex negligentia graviter culpabili, plenè advertit periculum committendi fraudem & causandi damnum, nec tamen sufficienter cavet, ergo committit fraudem & culpabiliter causat damnum, quia peccatum commissum ex culpabili negligentia est eiusdem speciei cum peccato scienter commisso: nihilominus responderi potest pro *Sanch.* id tantum verum

esse respectu malè instructi, non autem respectu alterius, cui, malè docendo, non facit injuriam.

De restitutione pro iniuria facta per suspicionem aut indicium temerarium, per detractio- nem aut contumeliam, dicitur postea à n. 1238.

D V B I V M VII.

De circumstantiis restitutionis.

355 Circumstantiæ restitutionis continentur his verbis,

Quis, cui restituet, quid, quantum, quomodo, quando,

Ordine, quo ve loco; quæ causa excuset iniquum.

De circumstantiis, quis, cui, quid, quantum, jam dictum est: restat agendum de reliquis.

A R T I C U L U S I.

Quo tempore, loco & modo debeat fieri restitutio.

- » Resp. Debet quamprimum, & eo modo ac
 » loco restitui, quo ius & interesse damnificati
 » requirit, & commodè ac moraliter fieri potest;
 » sine gravi incommodo, quod quis pateretur in
 » re sua propria, ultra debitum. *V. Lay. l. 3. tract. 2.*
 » *cap. 10. Fill. t. 32. c. 4. q. 11. Unde resolves,*
 » I. Qui non potest commodè restituere apertè,
 » faciat clam; & qui non potest per se, faciat per
 » aliam